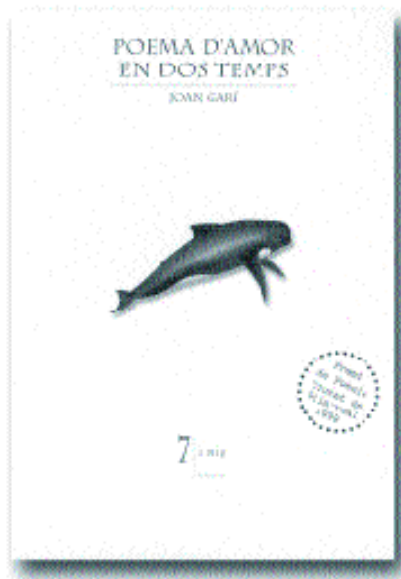

POESIA

L'amor: una blava excusa imponderable

Poema d'amor en dos temps. Joan Garí. 7 i Mig. Benicull de Xúquer, 1999.

POEMA d'amor en dos temps consta de dues parts: Cançons de la pèrdua (1989) i Himnes per al rock i la luxúria (1999). Però no és el cas, ni la meua intenció, de fer una paràfrasi amable sobre els seus versos.

Hauríem d'escriure poquíssims fulls blancs amb la tinta del cor per tal de convèncer-nos que l'amor és una força tel·lúrica escapada de la química neuronal i de l'atzar: un reducte blau on pernoctem, esclaus, els micos humans. Ningú no es pot creure -potser, irònicament- que l'amor està de sobres, ans al contrari, és una forma generosa i, també, graciosa -regalada- d'expressar vida, un complement que embelleix i humanitza els altres, que ens edifica sobre l'essència volcànica d'allò que realment som, malgrat la coneguda teoria del gen egoista.

El fet que Joan Garí haja escrit sobre aquest tema és -i permeteu-me la parauleta, l'autor flirteja en el proemi amb la ciència- el reconeixement de la deplasmòlisi de tot el que batega en el seu món. Si pensem l'aigua com el nostre primer espill -aquest element s'expandeix al llarg de tot el poemari-, rescatarem del llibre

fotos fixes, icones passades d'aquest home llibre d'imatges i lletres. Garí no és l'excepció i, francirador de tot allò que es presenta a ulls veients, no resta indiferent -de quina manera!- quan bufen els sentiments sobre l'òrgan més extens i profund de l'animal humà. Turgent i hidratat -i, així, expliquem la poètica amagada sota la ciència-, el nostre autor s'unfla en la humanitat més primària i primera, generadora d'encís i, alhora, de vida. Fa un ús estalviador i exacte dels mots emprats, per la qual cosa arrelen històries d'amor, ara escrites sobre un temps passat, col·lectiu o còsmic, ara escrites sobre un temps present postmodern que, d'altra banda, tant s'autocomplau i que Garí no considera gens definitiu. Un temps on l'autor testimonia les vivències per esdevenir un senzill mag que ens sorprén davant la mediocritat d'una existència on sembla que «tot val».

He de dir-vos que adrenalina i endorfines han trobat aixopluc en els seus versos tot festejant-ho en revetlla de matinada. I aquest ha estat el meu apunt sobre l'amor. Com que l'encefalograma encara em permet de ser lector i fal·lible, és per això que done les gràcies...

JOSEP LLUÍS ABAD I BUENO

Dels alfabetes que he après

Poesia reunida 1976-1999. Marc Granell. Denes-Edicions de la Guerra. València, 2000.

Llengua abolida (1973-1988). Maria Mercè Marçal. 3i4. València, 2000.

QUAN poetes encara joves publiquen la seua obra, el món del llibre es vesteix de festa. La poesia, que sol ser el sector breu i morigerat del món literari, adquireix amb la textura d'obra completa (o semi-completa) un volum generós i irrefutable, i afegeix a la pura constatació matèrica el pes de l'obra de tota una vida viscuda pel seu autor.

Dues obres poètiques han arribat

recentment a la llum impresa, compilant els primers anys de producció de dos autors contemporanis. Es tracta de la Poesia reunida, de Marc Granell, que abraça els primers vint anys de versos del poeta valencià, i la reedició, per part de l'editorial 3i4, de Llengua abolida (1973-1988), amb els sis primers llibres publicats per la poetessa catalana Maria Mercè Marçal, tràgicament desapareguda.

«Autèntics tractats sobre la naturalesa de l'home», diu Vicent Alonso en el pròleg de l'obra de Granell. I és això, en efecte, el que s'hi comprén. Tot un ventall de «raons de desidentitat» del poeta quan ha d'acarar-se amb la realitat social del seu poble i del seu temps (un temps, potser, ni millor ni pitjor que uns altres. / Ben fotut). Però el millor Granell, podríem aventurar, es troba potser en eixe intimisme pulcre de Versos per a Anna, o en eixes anotacions plàstiques versàtils i exactes de Corrents de fons. Com dubtar, després de llegir aquests versos reunits, de la qualitat assolida -acumulada- per aquest experimentat poeta. Només cal lamentar les limitacions de l'edició, que eximeixen el lector (calia?) de poder fruit d'un poema per pàgina.

En una línia diferent a la de Granell (que fou antologat en Les veus de l'experiència), Maria Mercè Marçal aplegà en Llengua abolida el seu ben pastat univers simbòlic, eixe estany argentat doblement il·luminat per la lluna i el mirall. Ella, la poetessa que tenia com a divisa tres particulars dons («haver nascut dona, de clas-

se baixa i nació oprimida»), revela també en la seua recopilació ben conegudes preocupacions societàries -com Granell-, però tampoc no és això el que més hi acaba destacant. Marçal és la delicadesa no exempta d'una certa «mala bava còsmica» (com hauria dit Espriu) i, sobretot, una autèntica mestressa en el sonet i la sextina.

Deutora de Foix i de Brossa, bruixa prestidigitadora i de dol, hi ha sèries de versos seus en aquests llibres que serien per ells sols suficients per a reservar-li un espai especialíssim en la nostra literatura contemporània, com ara el conjunt de sonets amorosos Festanyal de l'aigua, del volum Sal oberta.

Versos sencers i complets, poètica de l'enteresa sostinguda: dues obres incompletes que han de ser benvingudes per ajudar-nos a, com era allò?, «fer rodar el món a l'era de la sal».

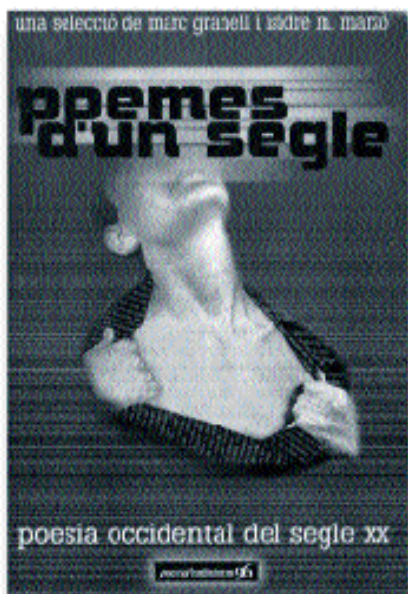
LLUÍS R. MARTÍNEZ

Sumar i seguir

Poemes d'un segle. Selecció de Marc Granell i Isidre Martínez Marzo. Edicions 96. Carcaixent, 2000.

LA primera cosa que sorprén en aquest llibre és la procedència dels autors antologats. Titulant-se Poemes d'un segle, ja es podia pensar que pretenia arreplegar alternativament o les millors veus poètiques de la nostra literatura o bé una selecció d'obres de la poesia universal. Si ens fixem, de seguida, en el subtítol, Poesia occidental del segle XX, tendirem a pensar que és la segona l'opció triada. Amb sorpresa, però, comprovem que l'autèntica solució és un mixt curiós, en aplegar-s'hi grans autors de la poesia occidental contemporània amb autors valencians, catalans i illencs, alguns dels quals no tenen ni trenta anys.

Podria semblar, per tant, que els propòsits dels antologadors no eren massa rigorosos, i que han preferit l'esperit divulgador a la rigidesa austera del qui vol contribuir a marcar un cànon. I, tanmateix, els antologadors són Marc Granell i Isidre Martínez Marzo, al seu torn poetes prestigiosos; el cronista acaba de llegir-ne sengles volums trets al carrer com a novetats per Edicions de la Guerra. Es tracta dels Sonets complets de G.M. Hopkins, una autèntica i bellíssima recreació dels versos

anglesos a càrrec de Martínez Marzo, i de la Poesia reunida 1976-1999 de Granell, unes amaneses obres completes d'una de les grans veus de la poesia valenciana actual.

Tornant al solc, però, anem a realitzar un xicotet exercici: deixem de banda la presumpta lleugeresa de base i analitzem estrictament el resultat del llibre. Amb un aplec de curoses traduccions (la majoria obra de poetes) i una selecció discutible però interessant dels autors locals, Poemes d'un segle aconsegueix un efecte que no sé si era el buscat, però sens dubte ha estat el finalment obrat: disposats conjuntament, molts dels poemes dels nostres autors no desentonen gaire amb els dels grans clàssics moderns. Així, al costat de Sóc un guardià de ramats, de Fernando Pessoa, tenim La bellesa d'aquest món, de Màrius Sampere, o bé un Enric Sòria que no té res a envejar a un Ossip Mandelxtam. Tot plegat potser vinga a confirmar el pregonat bon moment de la poesia valenciana.

No cada títol ni cada autor, naturalment, aguanta la prova, però la voluntat ecumènica dels antòlegs salva el problema per la via del café per a tots, fins i tot amb el risc comprovat de sobredimensionar alguns autors. El resultat és un llibre digne pel qual cal felicitar novament una editorial menuda, que s'hi ha volgut jugar el tipus, i això sempre resulta plausible. Només deplorar, finalment, un cert desaprofitament del CD que acompanya el volum, amb una selecció de poemes recitats per tres veus diferents. Es nota que, en especial la veu masculina, no sap com es recita un poema (sol passar), i versos preciosos es perden enmig d'una locució

correcta i vellutada, però exempta del treball interpretatiu i tonal que requereix la recitació poètica.

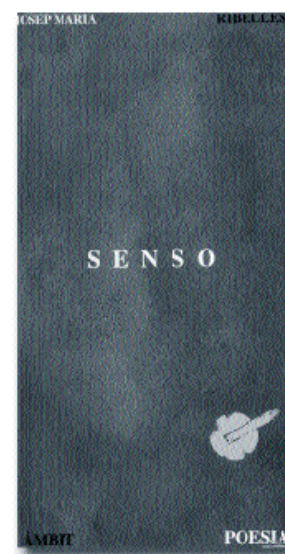
VÍCTOR COTLLIURE

El rei de la vida

Senso. Kenosi. El rei de la vida. Josep Maria Ribelles. Edicions Camacuc. València, 1995, 1998, 1998.

JOSEP Maria Ribelles (Puçol, 1932-1997) ha estat un poeta singular, alié a modes, escoles o generacions, maleït en el sentit més romàntic de la paraula, dandi i outsider alhora, que féu de la seua obra una prolongació de la seua vida i viceversa. Començà publicant en castellà Tres miradas en un sueño (1971), Penumbra del cuerpo que ilumina (1972) i Palabra, mundo, ser (1985), obres gairebé clandestines que li procuraren un prestigi obscur i llunyà. La publicació de La mort als llavis (Edicions de la Guerra, 1991) va suposar la seua estrena en valencià i la confirmació d'una veu poètica senar, brostada de la tradició simbolista francesa -però amb l'hel·lenisme i l'expressionisme alemany ben presents-, que peritava extremadament paraules i conceptes a la recerca d'allò més essencial.

El 1995, i amb la col·laboració de l'Ajuntament de Puçol, l'editorial Camacuc engegà la publicació de la Biblioteca Josep Maria Ribelles, una col·lecció que a hores d'ara compta amb els tres títols que ressenyem. Es tracta de tres obres forjades sobre la mateixa enclusa, emprant idèntiques eines, però amb metalls de naturalesa molt diferent. Totes tres es caracteritzen per la seua rigidesa formal -Ribelles hi

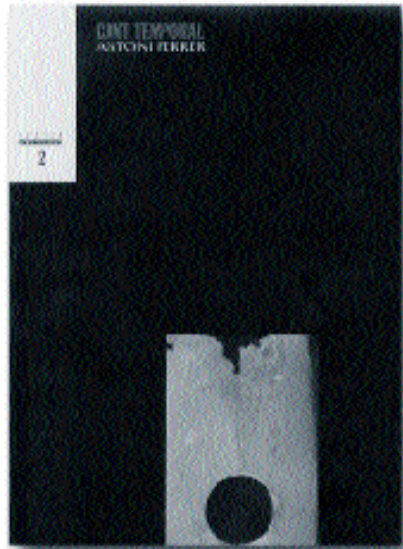
tria el sonet de metre curt com a forma poètica exclusiva-, per l'extraordinària sonoritat dels seus versos -dic ma veu amb neu / i va rere meu / un goig d'atzur / amb acut plaer-, pel recurs constant a l'ocultisme com a font de referents simbòlics, un recurs que l'obliga a incloure un petit vocabulari esotèric al final de cada volum, per l'afecció a les màscares de l'heteronímia -s'hi fa dir Bea, Hid, Là Petressà, Lylya, Kemel...- i pel patronatge tàcit o explícit d'altres outsiders afins -Wilde, Trakl, Baudelaire, Mallarmé...

Senso, el primer llibre de la col·lecció i el que gaudeix d'una edició més acurada -la dels altres dos llibres ratlla la infàmia-, és una celebració de la sensualitat, de la carnalitat, del desig; una petita tria de títols serà suficientment eloqüent: Foc, Fulgor adolescent, A flor de pell, El goig de la nit, Gaubança. Es tracta, però, d'un desig desfermat que oscil·la entre el plaer i el dolor, la rauxa i la calma satisfeta: llavis oberts i dolços / cercant flames d'aigua / dins d'un llac d'argent.

En Kenosi, Ribelles davalla a l'abisme de l'autodestrucció. Sol -Ferit amb tot, / fotut per tots-, trasbalsat per absències i silencis -Demanaves un cos altre, / més nou i bell enmig d'una / cambra desfeta per passos / ardents i lluny d'antic plaer-, atordit pel temps que s'escola entre els dits com un grapat de sorra, el poeta invoca els fantasmes de l'anihilament: l'eclipsi de sol, la mort d'un brau, els «llops fuetejats per fam no mai satisfeta», obscurs remolins, l'exili interior, «el suïcidi més lent», carrers plens de verí i de sang pudenta, l'apocalipsi.

En contraposició -Riu Janus bifront / mentre mira el Sol / i la Lluna a un temps /, El rei de la vida recupera el to sensual i vitalista de Senso per esvaïr ombres funestes i festejar els fets quotidians: baladres i gessamins florits, l'arribada de l'estiu, els records d'infantesa, la silueta amiga del Picaio o el cel ple d'estrelles proporcionen al poeta un gaudi immediat, més saborós en uns moments en què sap prop el final: Ara que mire cara a cara / la mort i sense por ninguna / sempre vaig servint-la amb més vida. I, certament, Ribelles fou això: un vividor esquerp, un veritable rei de la vida.

JOSEP VICENT FRECHINA

La lírica d'un segle

Cant Temporal. Antoni Ferrer. Tàndem Edicions. València, 2000.

SI en el seu anterior poemari, Cant Espiritual, Antoni Ferrer, un home lligat al cristianisme de base i membre del consell de redacció de la revista Saó de clara vocació cristiana i valencianista, feia una íntima i pregona reflexió sobre Déu, en aquest nou treball, Cant Temporal, ho fa sobre l'espai geogràfic i el temps històric que li ha pertocat gaudir i patir.

El nou cant, seguint la seua línia, és culte i àcid, amb una poesia amb notables referents bíblics però també de la millor poesia d'Ausiàs March, alguns com ara Així com cell qui trau son cor culpable, deliciosament ausiasmarquians.

Antoni Ferrer, gran coneixedor de tota la tradició clàssica, és un poeta amb un bon domini de la forma i del llenguatge. En aquest nou lliurament es capbussa en la realitat quotidiana, en la que ens arriba a través dels mitjans de comunicació de la qual som espectadors -telespectadors diria jo-, sovint impassibles, per a fer una denúncia dels diversos tipus de violència: la dels estats als seus ciutadans, la domèstica i fins i tot la cultural. La falta d'amor i de solidaritat.

El Cant Temporal està dividit en un total de cinc parts, més dos poemes que conformen un pòrtic d'entrada i un altre d'eixida, tots ells amb títols llatins. En l'última part, sense abandonar aquest to irònic present en tot el llibre, els versos són de i per al mateix autor. Per cert, que el llatí és la segona llengua del Cant Temporal, que en alguns moments li dona als poemes un cert alé litúrgic. La segona

llengua amb la qual es comparteixen estrofes i es mestissa és el valencià modern però també l'antic, donant-li al conjunt una gran riquesa lèxica. Aquest és un dels llibres menys hermètics d'Antoni Ferrer, però no per això de menys qualitat.

MANEL ALONSO

Un amor ausente siempre presente

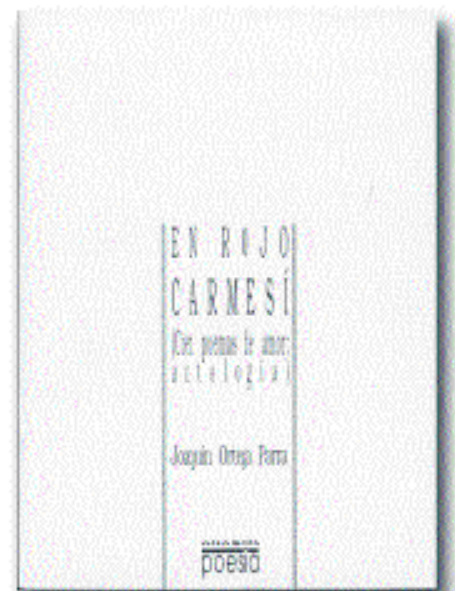
En rojo carmesí. Cien poemas de amor. Antología. Joaquín Ortega Parra. Editorial Aguaclara. Alicante, 2000.

EN rojo carmesí, de Joaquín Ortega Parra, es una antología que reúne cien versos de amor tomados a su vez de siete libros del autor. Todos ellos tienen en común el amor a la amada que el poeta va desgranando desde diferentes prismas.

Un amor que, aunque se ha ido, siempre està presente, lo que convierte en ocasiones al poema en canto triste ante la ausencia irremplazable, porque después del amor ya nada es lo mismo, sólo queda «Una vaga sensación a hombre-ceniza», hombre gris que se ha quemado y que busca a todas horas un camino adecuado que le lleve a «ese centro habitado por la amada».

El poeta nos habla de un amor que, exista o no, siempre està en el pensamiento, durante las noches de insomnio, y sobre todo cuando ve el amor de otros seres.

Son poemas de viento y agua que se diluye entre los dedos, pero sobre todo son poemas de un silencio contenido,

escondido en el interior de su propio amor que anhela y no recibe y quizás por eso lo identifica con la nieve blanca y helada. «Tu nombre, / como el mio, / anduvo largamente de mi mano. / Aquella noche, un frio, / telúrico temblor en el espacio».

Son poemas que contienen una fresca filosofía, fuerza vital y una clara entrega a la nada. En los poemas que nos ocupan hay nostalgia, tristeza, cansancio, recuerdos de un amor que se vive en la memoria.

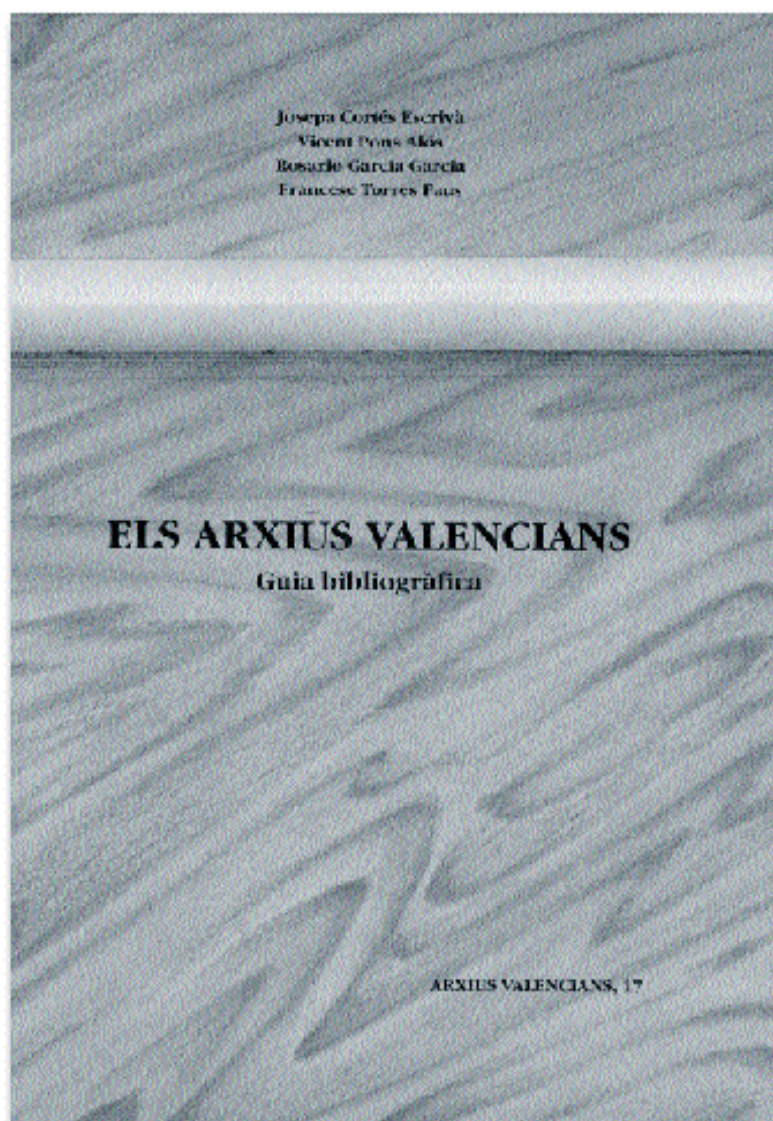
El espacio que queda entre el yo poético y la amada, el autor lo llena con poe-

mas. Joaquín Ortega Parra poetiza el amor con un lenguaje preciso, sereno, suave, que llega al lector porque en él se reconoce.

MARÍA TERESA ESPASA

ELS ARXIUS VALENCIANS

GUIA BIBLIOGRÀFICA

Aquesta bibliografia vol ser una eina i un vehicle d'informació, tot acomplint la funció de difondre la cultura i el patrimoni documental, una tasca molt ponderada per la moderna arxivística.

Per una part, la de facilitar l'accés als arxius als historiadors i per una altra, contribuir de forma decisiva a la conservació del nostre patrimoni documental.